

toho vůbec kopnul a že ten život dneska za nic nestojí. Jak tak uvažoval, šlápnul na kus kulatiny, který ležel přes cestu, noha mu ujela a náš Lench se sebou praštil. Kamennou desku měl na nose, ležel v blátě a všechno mu to přišlo líto. Jak tak vstává a jak tak řve na celé kolo: „Zatracená kulatina diluviální,“ šlápně na milou kulatinu znovu a zase sebou praští. Stupňovat svou zlost už nemohl, tak začal přemýšlet. Přemýšlení vypadalo tak, že Lench zvedl kulatinu, chvíli ji prohlížel a pak s ní praští o zem.

I stalo se, že kulatina se odkutálela. Nechme Lenocha vyjeveně zírat na tento div a podívejme se do jeskyně.

Družka Lenchova nervózně přechází po jeskyni, těší se, že Lench ten kámen nepřinese a že ona bude mít příležitost řádně mu vyčinit. A jak tak netrpělivě čeká, z dálky dolehne k jejím uším hlas Lenochův, který si prozpěvuje časovou píseň:

Kulatino krásná a ušlechtilá  
Půlku práce ty jsi mi uspořila!  
Kulatino pěkná krásně kulatá  
Na tobě já se svezu až před vrata

Paní Lenchová nechápavě vyběhla před práh, ale jen tak tak uskočila, neboť z kopečka se řítit a před jeskyní elegantně zabrzdil první vehikl světa vyrobený lidskou rukou. Kola tohoto vozu se skládala z dvou kulatých polen, karoserii pak tvořila ona kamenná deska, která všechno zavinila. Nahoře seděl Lench, řval a výstražně troubil na lasturu.

Bylo to velmi sportovní, žena byla nadšena a rodinná harmonie zachráněna. Nyní pozor: Vybereme-li z této příhody základní prvky – tj. lenost mužovu, marnivost a hubatost ženy –, dále čtyři kola a přidáme-li k tomu ještě několik tisíciletí a o pár koleček víc, obdržíme nový symetrický žánrový obrázek z března roku 1932. Družka Lenchova nervózně přechází nikoliv po jeskyni, nýbrž po linoleu v elegantní vile, těší se, že Lench jí ten kámen nepřinesl (v našem případě diamant) a že

ona bude mít příležitost řádně mu vyčinit. A jak tak netrpělivě čeká, z dálky dolehne k jejím uším hlas Lenochův, který si prozpěvuje časovou píseň:

Cikánko ty krásná, cikánko malá  
atd.

Paní Lenchová nechápavě vyběhne před práh, ale jen tak tak uskočí, neboť před vilou elegantně zabrzdí poslední model vehiklu: šestnáctiválec na přední náhon. Za volantem sedí Lench, usmívá se a výstražně troubí na klakson.

Je to velmi sportovní, žena je nadšena a rodinná harmonie je zachráněna. Vynález kola dovolil nám tedy překlenout propast mezi pravěkem a letošním březnem a současně nám poskytl drtivý důkaz pro naši teorii, podle níž lenost a vynalézavost lidská jedno jsou. Ostatně stačí se rozhlédnouti po tomto utěšeném březnovém údobí, aby nám bylo jasno, že vynálezy a pokroky blíží se kulminačnímu bodu, čímž leností se uvolňuje značné pole. Doba je vyspělá, že civilizace, vybavena vynálezy všeho druhu, nařídila mnoha milionům lidí povinnou lenost bez ohledu na to, chtějí-li či nechťejí-li lenošit.

Tito lenoši proti své vůli jsou sice k lenosti odsouzeni technickým vývojem, který sám z lenosti pošel, je jim umožněno býti svědky skvělého rozvoje vynálezu kola. obdivovali kolem jezdící automobily, naslouchati rachotu ozubených kol této technické civilizace, jedna odrůda kola však je jim nepřístupna. Je to potravinářská odrůda vynálezu kola zvaná koláč, o němž platí dosud neměnné pravidlo, že bez práce není – rozumí se ten koláč.

Vidíme tedy, že ačkoliv všechna kola a kolečka technické civilizace fungují bezvadně, je tu jedno kolečko, totiž právě koláč, které celkovou harmonii povážlivě kazí. Bylo by tedy nanejvýše chvályhodné zrušit platnost pravidla, že bez práce nejsou koláče, anebo vynalézt stroj, který by vymyslíl pro nezaměstnané práci, aby z jedné strany se do něj dávala práce a z druhé strany z něj vycházely koláče.

\*/ snad správně: Kuchařinko ...

## RECENZE

Mgr. Jaroslava Nováková

## Tichý hlas Karla Čapka

Druhé vydání antologie textů Karla Čapka Tichý hlas s podtitulem Neznámé i známé texty z roku 1938 (II. vydání Praha, ARSCI 2005) s komentáři literárního historika Jiřího Opelíka nám připomíná Čapkovy občanské postoje v pohnutém roce demokratického Československa. Publikovaná data a texty se staly vodítkem ke hledání dalších zmínek o rozhlasových dokumentech, s trochou štěstí a pověstného „sitzfleische“ snad i dokumentů samých. Obsah knihy byl prvním zadáním, proloženým písmem jsem v něm označila rozhlasové texty a známá nebo předpokládaná data, případně signatury:

## TICHÝ HLAS

- 1 Kam směřuje vývoj
- 2 Poznámky k otázce odzbrojení
- 3 Rozhovory na Osově
- 4 Lekce dějin
- 5 My a ti druzí
- 6 Milí němečtí posluchači... 22. 6. 1938
- 7 PEN
- 8 Projev na 16. mezinárodním kongresu Penklubů v Praze
- 9 Republika ve fotografii
- 10 Rozhovor na Strži
- 11 Návrhy
- 12 Tichý hlas asi mezi 15.–19. 9. 1938
- 13 Epištola k sudetským Němcům
- 14 Vláda odpověděla – jednání pokračuje vys. 19. 9. 1938
- 15 Modlitba tohoto večera
- 16 Drahý pane ministře, čekal jsem...
- 17 Drahý pane ministře, posílám...
- 18 Výhled dál, P 13130, vys. 24. 9. 1938
- 19 Modlitba za pravdu
- 20 Drahý pane ministře, přestěhoval jsem se...
- 21 Před rozhodnutím
- 22 Drahý pane ministře, posílám něco...
- 23 Neznám tě... (asi nevysíláno)
- 24 Budeme žít!
- 25 Musíme vidět, co se děje
- 26 Občané, ve chvíli... (asi nevysíláno)
- 27 Ptáte se mne...
- 28 Na břehu dnů
- 29 Dopis z Československa (dle karty vys. 3. 6. 1938)
- 30 Jak to bylo

Rozhlasový archiv má ve svých fondech jediný záznam hlasu spisovatele, s podobným štěstím a mírnou nedůvěrou ke kartotéčním záznamům, které každý nestrojopisně zaznamenaný projev označovaly za „ruko-

pis“ (například text z pera J. A. Komenského), byly znovunalezeny Čapkovy rukopisy seriálu Cesta kolem světa na gramofonových deskách. Při hledání téměř detektivním jsem se zaměřila na písemnosti z inkriminovaného roku. Prvním zajímavým nálezem byla kartička s následujícími doslovnými informacemi, které přepisují:

Jméno: Dr. Karel Čapek, spisovatel

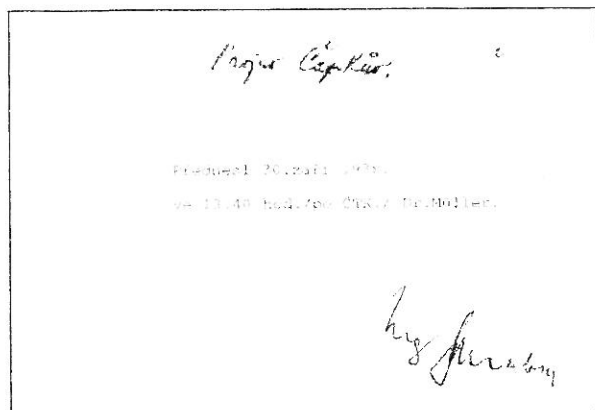
Adresa: Praha XII., Úzká 1853

Datum: Minut: Přednáška:

- |                 |    |   |
|-----------------|----|---|
| 3. XI. 1934     | 15 | Kam jdeš, ČSL? II. Četl E. Kohout   |
| 8. 3. 1935      | 15 | Jak došlo k hovorům s Masarykem. Četla Otáhalová a Eva Svobodová  |
| 7. 10. 1935     | 15 | Českoslov. v očích ciziny. Četl M. Jareš  |
| 29. 3. 1936     | 15 | O knihách a mlocích. Četl B. Hradil   |
| 19. 1. 1937     | 15 | Fráňa Šrámek. Četla Olga Scheinpflugová<br>(AF320/12, Scheinpflugová, O. – čte část přednášky o F. Šrámkovi k životnímu výročí, autor K. Čapek, 1:30) |
| 20. IX. 1937    | 10 | T. G. M. Zcela mim. honorář. Albr.: – –   |
| 14. IV. 1938    | 15 | Tři úvahy K. Č. Pravda vítězí v životě a díle TGM. III.<br>Odcházet: přednáška vyzněla dobře.   |
| 3. VI. 1938     | 15 | Dopis z Československa. Ing. C: čte dr. Träger  |
| (tužkou) 1. X38 |    | Dvoji lidé!   |

Následovalo horečné hledání ve veškerých databázích a kartotékách evidovaných pořadů, u kterých by se shodoval alespoň jeden údaj z kartičky, porovnávání titulů s programovým týdeníkem Radiojournal z uvedených let. Sama redakce týdeníku však v čísle 40/1938 na str. 5 upozorňuje posluchače, že vzhledem k současným politickým událostem nelze s předstihem předvídat a publikovat programové změny, které si aktuální situace vyžádá. Bylo nutné se obrnit velkou dávkou trpělivosti, prověřovat písemnosti i zvukové archivní dokumenty, u kterých bylo i jen malé podezření, že se v nich hledané skrývá pod jiným názvem. Tak bylo možno doplnit informace k torzu přednášky o F. Šrámkovi z roku 1937, věděli jsme, že jej přednesla Olga Scheinpflugová, Čapkovo autorství textu známo nebylo, na světlo se vynořil dopis, podepsaný Karlem Čapkem (strojopis, 28. dubna 1937), kterým se jménem propagační sekce společnosti Demokracie dětem obrací na předsedu Čsl. rozhlasu Ladislava Šourka s prosbou o bezplatné vysílání propagačních hesel k nové květnové emisi poštovních známek s příplatkem ve prospěch čsl. dětí. Další objevy na svůj čas teprve čekají. Úspěchem bylo i vypátrání informace o třech fóliích s číslem 1814, na kterých byl údaj: Čapek, Karel Dr.: Pravda vítězí! O životě a díle TGM III., 13. 4. 1938. Bohužel v řa-

dě dochovaných historických folií Radiojournalu právě toto číslo chybí. Věnovala jsem opět zvýšenou pozornost roku 1938. Výsledek se dostavil. Ve složce Zvláštní hlášení 20. září 1938 se skrýval další nález, o kterém literární oddělení na kartičce nic nezaznamenalo:



Pod tímto sdělením se skrýval rukopis rozhlasového projevu z 20. září 1938, předneseného v rámci tzv. „Zvláštního hlášení“ pod názvem Mimořádné výzvy české, které rozhlas zařadil za zpravodajskou relaci. Dne 20. 9. 1938 ve 12.40 hod. se poprvé ozvaly výzvy, uvedené následujícími slovy: „Výzvy, kterými se snažíme pracovat k uklidnění veřejnosti a povzbuzování důvěry k naší vládě, píše nám Karel Čapek, který první vyhověl našemu pozvání. Další výzvy připravují Ferdinand Peroutka, Josef Kopta, Josef Knapp, Josef Hora a jiní významní spisovatelé.“

Následovaly dva listy zažloutlého papíru se známým písmem. Spisovatel Čapek adresoval posluchačům rozhlasu svoji výzvu k zachování rozvahy a optimistického pohledu na tragické události, ke kterým se schylovalo. Uvádím doslovný přepis výzvy z rukopisu Karla Čapka (bez gramatických úprav - viz též PŘÍLOHA na str. 52):

*Draží občané,*

*Už brzy, už brzy se skončí trýzeň nejistoty, ve které žijeme. At tak nebo tak, budeme vědět, na čem jsme, a vyrovnáme se mužně s tím, co bude rozvázně a od-*

*hodlané s naší strany uznáno za nutné. Zatím se odehrává nejkrutější boj našich mladých dějin. Není to jenom boj o naši půdu, je to také boj o naši duši, o duši každého z nás. Hajte tu svou duši v těchto hrozných dnech zkoušky, nedejte si ji ničím zvíkat. Neustupujte se své víry, neopouštějte svou naději; mravní posice se nesmějí nikdy vyklidit, děj se co děj. Naše národní víra, víra husitská a Komenského, víra našich buditelů, víra Masarykova, to je víra ve spravedlnost a lásku boží. Nevěřte ve zlo, i když se zdá sklízet dočasné úspěchy. Dožijeme se toho, věřte, dožijeme se toho, že se na věky zhroutlí Babylon lži a násilí; kolo dějin se nedá zastavit, celé lidstvo nezhrubne ani nezhloupne a svět nebude vládnout nerozum a zlá vůle. Ten boj se vybojuje, at dnes, at za rok; a naše posice je a zůstane vždycky jasná a pevná, neboť svou duši si uhájíme, i kdyby se svět bořil.*

*Český člověče, slovenský člověče, německý občane, který neodstrkuješ poctivě podávanou ruku, nemyslete v tuto chvíli sobecky na svůj osobní osud; ale také se neopíjejte vášnivými slovy. Víra je klidná. Víra je na dlouho. Musíme se zásobit statky trvalými, abychom přežili jakoukoliv zkoušku. Obstojíme v ní, zvítězíme v ní, budeme-li se držet toho nejpevnějšího: víry v budoucnost svého národa a naděje v lepší, spravedlivější řád světa. Budeme na něm spolupracovat, i kdyby to muselo být s mečem v jedné a pracovními nástroji v druhé ruce. Pro své děti postavíme dům bezpečný. Tato zkouška nebude nadarmo. Snad byla nutná, aby celý svět viděl jasněji, co je před ním. Snad my, právě my v tuto chvíli připravujeme dějství světové, ve kterém pravda zvítězí. Všechno předržíme, abychom se toho dožili.*

Ráda jsem se se čtenáři Světa rozhlasu podělila o dosud nepublikovaný nález, který nepochybně nebude poslední. Složek, kde by se detektivnímu pátrání jistě dařilo, je v archivu Českého rozhlasu ještě řada, jejich objem je současně nadějnou vyhlídkou i brzdou dalších objevů. Snad v některém z příštích čísel na shledanou...



Mgr. Vladimír Rusko, st.

## Ojedinelé svedectvo

(Dve štúdié prof. PhDr. Marty Žilkovej, PhD. o mediálnej dráme)

V súčasnej temer absolútnej absencii akéhokoľvek záujmu o vysielanie dramatickej tvorby v Slovenskom rozhlase zo strany recenzentov, teatroológov a teoretikov rozhlasovej hry na stránkach periodickej a odbornej tlače možno privítať iniciatívu Združenia rozhlasových tvorcov, ktoré pred desaťročím sponzorovalo vydanie publikácie Marty Žilkovej DRÁMA V AUDIÁLNEJ TVORBE (Vydavateľstvo ENIGMA, Bratislava 1995).

Literárna kritička Marta Žilková absolvovala štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove. Pôsobí na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína filozofa v Nitre. Špecializuje sa na masmediálnu kultúru a metodiku literatúry i a estetiky. Je spoluautorkou vysokoškolskej učebnice o metodike vyučovania literatúry. Venuje sa i teórii a kritike rozhlasovej hry a detskej literatúry. Prekladá odbornú literatúru z oblasti semiotiky a teórie kultúry. Za prekladateľskú činnosť získala cenu Slovenského literárneho fondu. Je členkou predsedníctva slovenskej sekcie IBBY. Aktívne pracuje v porotách literárnych a rozhlasových súťaží. Recenzie a odborné články z oblasti audiálneho umenia, detskej literatúry i drámy publikuje v časopisoch Slovenské pohľady, Zlatý máj, Romboid, Literárny týždenník, Bibiana, Slovenský jazyk a literatúra v škole, Pedagogické rozhľady, vo vedeckých zborníkoch a periodickej tlači. Tieto skutočnosti ovplyvnili Žilkovej názory a stanoviská na drámu v audiálnej tvorbe v podstatnej miere. Žilkovej „Dráma v audiálnej tvorbe“ vznikala po roku 1989. Niektoré kapitoly boli pred knižným vydaním publikované vo vedeckých zborníkoch Univerzity Konštantína filozofa v Nitre.

Dráma v audiálnej tvorbe nemá ambície byť komplexnou teoretickou štúdiou. Je exkurziou do problematiky audiálneho umenia a praktickou ukážkou možnosti stanovisk k percepcii literatúry a rozhlasovej hry vo masmediálnom vysielaní, praktickou pomôckou pre pedagógov i odborníkov zaoberajúcich sa masmediálnou kultúrou.

V jednotlivých kapitolách sa autorka venuje poetike audiálneho umenia, definuje miesto literárneho diela v rozhlasovej štruktúre, estetiku a poetiku rozhlasovej hry pre deti, mládež a dospelých. Zaoberá sa typológiou rozhlasovej hry pre deti, vzťahom popularnosti a tradície v rozhlasovej rozprávke, a problémami adaptácie literárneho diela pre rozhlas a problematikou interpretácie.

Prínosom práce sú state o prvkoch postmodernity v rozhlasovej hre pre mládež a hľadanie miesta dramatika Petra Karvaša v kontexte audiálnej drámy. (Prácu by obohatilo porovnanie dramatika Petra Karvaša ako autora rozhlasových hier a ako autora teoretických prác o rozhlase a mediálnej komunikácii.)

Cenne sú autorkine úvahy o etickom prvku v motívickej skladbe rozhlasovej hry, o brutalite v tektonike rozhlasovej drámy a o postabsurdnej dráme Karola Horáka.

Positívom je sumarizácia dostupnej slovenskej i zahraničnej odbornej literatúry o audiálnej tvorbe v záveroch jednotlivých častí práce. Pozornosti autorky však unikali rad referátov i záznamov diskusií zo seminárov

Rozhlasovej komisie bývalého Zväzu slovenských dramatických umelcov, ktorá sa problematikou rozhlasovej umeleckej tvorby i realizácie (stereofónia) zaoberala systematicky od roku 1972, i závery z pravidelných stretnutí tvorcov Slovenského rozhlasu s autormi rozhlasových hier, teatroológov a recenzentov, organizovaných niekdajším šéfom dramaturgie Hlavnej redakcie literárno-dramatického vysielania bratislavského rozhlasového štúdia dr. Jánom Vdovjárom.

Prácu dopĺňajú profily slovenských autorov rozhlasových hier Boženy Čahojovej-Bernátovej (1949), Petra Gregora (1944), Stanislava Gurku (1963), Jozefa Heribana (1953), Karola Horáka (1943), Petra Karvaša (1920), Jána Milčaka (1935), Jána Štepitu (1932), Jána Uličianskeho (1955) a Osvalda Zahradníka (1932).

Marta Žilková sa po temer desaťročí vrátila k tejto téme publikáciou VÝHRY A PREHRY MEDIÁLNEJ DRÁMY (Bratislava, Slovenský rozhlas 2004), ktorá je súčasťou výskumnej úlohy „Civilizačno-kultúrne procesy v transformujúcej sa slovenskej spoločnosti“, prierezového štátneho programu výskumu a vývoja „Účast spoločenských vied na rozvoj spoločnosti“.

Marta Žilková tu prezentovala autentický rukopis, vyhranené kritéria na interpretáciu a hodnotenie epického, lyrického a dramatického literárneho druhu a široký záber na problémy mediálneho priestoru na začiatku tretieho tisícročia. Prácu výstižne charakterizoval prof. PhDr. Ján Gbúr, CSc. ako „*synekdochu Žilkovej rôznorodých aktivít na výskumnom umenovednom poli a na poli výchovy umením a k umeniu, ako dôkaz o jej prenikavom kritickom talente, o jej schopnosti nekomplikovaným metajazykom formulovať kľúčové problémy súčasného, najmä mediálneho kultúrneho diania a hľadať cesty k ich riešeniu, i dôkazom o jej dispozíciách transformovať poznatky teoretického charakteru do praktickej činnosti vysokoškolského pedagóga – estetiky.*“

Kniha „Výhry a prehry mediálnej drámy“ neobsahuje dejiny mediálnej kultúry ani chronologický prierez tvorbou rozhlasu a televízie. Sústreďuje sa na kruhy problémov, ktoré sa objavili po roku 1989. Zameriava sa iba na niekoľko dôležitých znakov a problémov mediálneho dramatického umenia, na dôsledky globalizácie, vznik aktuálnych tém, vstup nových autorov do masmediálnej kultúry, na inováciu výrazových prostriedkov a prejavy postmodernity v dramatickom umení, vychádzajúc z poznania, že každé postmoderné dielo si predurčuje vlastné hodnotiace kritériá odvodené od jeho estetiky.

V pomerne rozsiahlom úvode sa Marta Žilková zaoberá filozofiou vzniku a pôsobením mediálnej kultúry a miestom mediálneho umenia v novodobej kultúre. V kapitole „Poetika a pragmatika rozhlasovej hry pre dospelých“ definuje postavenie rozhlasovej hry v kontexte mediálnej drámy, mapuje tematické rozvrstvenie rozhlasovej hry, predovšetkým v poslednom desaťročí dvadsiateho storočia. Zaoberajúc sa osobnosťami rozhlasovej tvorby všima si uzavreté dielo Petra Karvaša, postabsurdnú drámu Karola Horáka, rozhlasové hry básnika Mikuláša Kováča a Viliama Klimáčka. Uvažujúc



o rétorike a morfológii mediálnej dramy zaobera sa i konfesionalnou temou v rozhlasovej hre, postmodernými textovými operáciami a deštruktívnymi pohybmi v tektonike drámy, zvukom ako významenotvorným činiteľom mediálneho diela. Sledujúc poetiku a pragmatiku rozhlasovej hry pre deti a mládež uvažuje o ceste od realizmu k postmoderne a o poetike rozhlasovej rozprávky. Vo vývinových súvislostiach rozhlasovej hry pre deti a mládež sa popri enumerácii autorov a premiér zaoberá najmä adaptáciami epiky a pôvodnou rozhlasovou rozprávkou. Pri úvahách o hrach pre mládež zaujala autorku klasická príbehová hra (Jozef Lenhart – Dom pre holuba, Spolok klobúkových dám, Srnť slávikov; Ján Milčák – Čin, Žobráci atď.) a postmoderne experimenty (Zuzana Ulličianska – Keď bude pekne pôjdeme von, Rádio Labyrint.).

Na rozdiel od predchádzajúcej práce *Dráma v audiálnej tvorbe* pri globálnych hodnoteniach autorka v niektorých prípadoch glosuje i realizačné podoby hier, (dramaturg, režisér, zvukový majster, hudba, herci...). Vzhľadom na šírku autorkinho záberu a nevelký rozsah práce zostávajú glosy o realizáciách často len v rovine základných postrehov a dojmov. Takto vzniká rozpor medzi skutočnosťou, že rozhlasová hra, ktoru chápeme ako syntetické umelecké dielo sa plnohodnotne prezentuje až v jej finálnej realizácii.

Tažiskom a najväčším a vkladom Žilkovej práce je hodnotenie literárneho komponentu rozhlasového dramatického diela, (resp. scenárov televíznych inscenácií, filmov).

Poslednej kapitole knihy „Televízny film – otvorene dvere pre komerciu“ na necelých päťdesiatich stranách sa zaobera iba literárnym tvarom realizovaných diel. Akcentuje „dekompozíciu dramatickej kompozície“, vychádzajúc z televíznych adaptácií poviedok Dobroslava Chrobáka, konštatuje televíznu negáciu postmoderného textu, dokumentujúc to na inscenáciách textov V. Klimáčka; uvažuje o opozícii zážitkovosti a funkčnosti tvorivých postupov a o úskaliach televíznej tvorby pre deti po roku 1999.

V závere knihy sa venuje „hre na ilúzie“ a vychádzajúc z motto Rogera Scrutona „Dnešnej kultúre chýba dôstojnosť“ vymedzuje popkultúru a definuje jej príjemcu.

Marta Žilková definuje televíznu novelu a televízne seriály ako žáner popkultúry, konštatujúc:

1. *Keďže súčasné vysoké umenie nevenuje pozornosť aj kladným stránkam života, prijemca ich hľadá v popkultúre, resp. v niektorých ich žánroch (hoci iba ako ilúziu).*

2. *Popkulturu treba chápať ako skrytý vytužený obraz života, aký kedysi predstavovali rozprávky. Televíznu novelu môžeme z dnešného hľadiska pokladať za druh súčasnej rozprávky pre dospelých.*

3. *Popkultúra poskytuje „oddychové“ umenie, potrebné na kompenzáciu, vyváženie súčasného stresového životného režimu“*

Kapitoly oboch Žilkovej kníh doplnia zoznam literatúry. Názvový register nerozlišuje pôvodné dramatické diela od dramatizácií a adaptácií, čo v nezasvätenom čitateľovi môže spôsobiť značnú dezinformáciu.

Dve štúdie prof. PhDr. Marty Žilkovej, PhD. o mediálnej drame su prínosom v pedagogickej a odbornej literatúre s problematikou mediálnej kultúry. Usilie autorok zahrnuje do najširšieho okruhu súčasných problémov v tejto oblasti slovenskej kultúry si nie raz vyžiadalo skratkovitosť formulácií a radenie jadier výpovedi bez uvedenia východísk. I napriek tomu je to nielen mapovanie súčasnej situácie, ale i hľadanie možnosti ďalšieho vývinu dramatickej spisby a jej umeleckej realizácie v masmediách. Tento vyvin dokumentujú i bienále Festivalov pôvodnej slovenskej rozhlasovej hry, ktoré poskytujú obraz súčasného stavu dramatickej tvorby autorov pôvodných slovenských rozhlasových hier a ich realizácie, no nemožno stratiť zo zreteľa, že konkrétny stav dramaturgie, režie a realizácie rozhlasovej hry na Slovensku nemôžeme posudzovať iba z čiastkového hľadiska týchto festivalov, ale z hľadiska celkovej produkcie dramaturgie a umeleckej realizácie Slovenského rozhlasu, teda i produkciu v oblasti uvádzania zahraničných rozhlasových hier.

*Autor Vladimír Rusko je od roku 1960 režisérom Československého, neskôr Slovenského rozhlasu v Bratislave. Režijné tvorbe sa venoval i v divadlách a televízii. Hostoval v zahraničných rozhlasových štúdiách... Poslucháči rozhlasu a televízie sa stretávajú s jeho autorskou tvorbou (rozhlasové hry, dramatizácie, televízne scenáre, literárne kompozície, prierezy oper, rozhlasové pásma...).*

*Je autorom teoretických štúdií o rozhlasovej histórii a rozhlasovej tvorbe, o stereofonii a kvadrofonii, o experimentálnej hudbe a slove v rozhlase, autorom teatrologických štúdií o slovenskom divadle, o javiskovej reči a umeleckom prednese a portrétov slovenských hercov. Ako pedagóg pôsobil na Hudobnej a Divadelnej fakulte Vysokého školy múzických umení a na Konzervatóriu v Bratislave.*

*Je členom medzinárodných porôt v oblasti rozhlasovej tvorby a umeleckého prednesu.*

## PŘÍLOHA

Kolektiv autorů

### ZAHRANIČNÍ ZPRAVODAJOVÉ

#### Úvodem

Rozhlas a jeho zahraniční zpravodajové – zdánlivě snadné téma. Ale jen do chvíle, kdy jsme se pokusili sestavit jejich úplný přehled. Ukázalo se, že to není vůbec jednoduchá práce. Často se měnili nejen zpravodajové, ale i jejich posty v jednotlivých zemích, a to z nejrůznějších důvodů.

Základy zpravodajské sítě Čs. rozhlasu, především v Evropě, byly položeny krátce po válce, v návaznosti na potřeby nově vytvořeného samostatného rozhlasového zpravodajství. Tato síť ovšem neměla dlouhého trvání, její rozpad odstartoval „vítězný únor“. Někteří zpravodajové zvolili emigraci (Linhart, Midloch). Počátkem 50. let převzala úkol zajišťovat aktuální zprávy ze zahraničí ČTK, ale už od poloviny 50. let se začala zpravodajská síť rozhlasu obnovovat. Kromě tzv. stálých zpravodajských postů, na kterých se zpravodajové střídali po určité, nikoli však pevně stanovené době, vznikaly i posty dočasné, většinou v oblasti, kde se dělo něco mimořádného. Nezřídka zpravodaj pokrýval i celou rozsáhlou oblast. Fungovali a fungují i zvláštní zpravodajové, v řadě míst i dnes využívá rozhlasové zpravodajství i tzv. spolupracovníků, což jsou buď naši občané žijící dlouhodobě či trvale v cizině, nebo zpravodajové jiných českých (československých) resp. slovenských sdělovacích prostředků (ČT, ČTK, SRO). Některé posty nebyly po určitou dobu obsazeny, jinde se zpravodajové překrývali nebo jich současně působilo více (Moskva). Situaci komplikovaly i zástupy v době nemoci či dovolené.

Na počátku 90. let došlo k výrazné redukci, hlavně z finančních důvodů. Po ukončení činnosti Československého rozhlasu a stanice Československo zůstaly Českému rozhlasu čtyři zpravodajské posty – v USA, ve Velké Británii, v Německu a v Polsku. Od poloviny roku 1994 byl obnoven post zpravodaje v Moskvě, v r. 1998 byl zřízeno místo zahraničního zpravodaje v Bruselu, v r. 2000 byl zrušen post v Londýně. Po navýšení rozhlasového poplatku v r. 2005 byly zřízeny další zpravodajské posty (Bělehrad, Peking.).

Přehled, který otiskujeme, zcela jistě není úplný a naprosto vyčerpávající. Přesto je to výsledek několikaletého úsilí bývalých a současných zaměstnanců. Zvláštní poděkování patří PhDr. Rostislavu Běhalovi, pí Jitce Chrtkové a pí Olze Jeřábkové, kteří přispěli nejvíce.

První část je utříděna podle světadílů a zemí, popř. oblastí, druhou tvoří jmenný seznam. Otištěný přehled je současně i výzvou pro všechny, kteří mohou jakkoli přispět k doplnění či upřesnění.

Mgr. Eva Ješutová

Evropa		
Albánie	1958	Věra Heroldová-Štovičková (krátkodobě)
Belgie – Brusel (EU, NATO)	1998–2003	Milan Fridrich
	2003–2005	Pavla Kvapilová
	2005–	Vít Pohanka
Bulharsko – Sofie	1971–1976	Marie Hermová
	1976–1981	Jan Bednařík
Dánsko	1993–1994	Ivan Cuhra (spolupracovník)
Francie – Paříž	1961–1962	Ján Čierný
	1965–1970	Ludvík Čermák
	1970–1974	Josef Hotmar
	1974–1975	Jarmila Uhrová
	1974	Jan Mandák (krátkodobě)
	1975	Gabriela Převrátlová
	1976–1979	Rudolf Převrátíl
	1980–1984	František Tuhý
	1985–1988	Václav Chadraba
	1988–1989	Karel Starý
	od 90. let	Jiří Slavíček (občasný)
	do 2003	Vít Pohanka a Jan Šmíd (mimořádní)
2006–	Jan Šmíd	

Itálie – Řím	1997	Vědunka Lunardi (spolupracovnice)
Jugoslávie – Bělehrad	1947–1948	Miroslav Čapek
	1958–1959	Miloslav Pátek
	1968–1969	Karel Jezdinský
	90. l.	Robert Mikoláš (tzv. létající zpravodaj)
	2005–	Martin Ježek
Balkán		Jitka Obzinová (mimoř.)
Bosna, Chorvatsko	1997–	Martin Dorazín
Maďarsko – Budapešť	1956–1957	Ladislav Porjes
	60. léta	Ján Čierný
	1975–1980	Ladislav Unrín
	1986–1988	František Valábek
	1989–1992	Tomáš Borec
	2000–	Gregor Martin Papucsek
Německo		
NDR – Berlín	1955–1958	Květoslav Faix
	1959–1961	Jiří Ruml
	1964–1968	Ladislav Porjes + Skandinávie
	1970–1972	Emil Trangel
	1972–1976	Miroslav Stjažkin
	1976–1980	Petr Němec
	1980–1985	Jindřich Mallota
	1986–1989	Jozef Gáfrík
	1989–1991	Slavomír Malíčkay
NSR – Bonn	1948–1949	Vladimír Veselý
	1960–1962	Květoslav Faix
	1963–1965	Václav Novotný
	1966–1968	Vilém Fuchs
	1970–1974	Ivan Jeřábek
	1974–1978	Josef Hora
	1978–1983	František Vonderka
	1984–1989	Petr Němec
	1989–1996	Jiří Halousek
	1997–2001	Zita Senková
	2001–2005	David Štáhlavský
	2006–	Jiří Hošek
Norsko – Oslo	2001–	Emira Holmneyová (spoluprac.)
Polsko – Varšava	1947–1950	Karel Hrabal
	1955	Věra Heroldová-Štovíčková
	1971–1974	Vladimír Brunát
	1974–1979	Pavel Kopecký
	1979–1984	František Sojka
	1989–1992	Petr Lukeš
	1993–1997	Miroslav Karas
	1998–2000	Alexandr Tolčinský
	2000–2005	Pavel Novák
	2005–	Martin Dorazín
Portugalsko	1975–1976	Gabriela Převrtilová
Rakousko – Vídeň	1992–	Marie Woodhamsová